

Asia: VN/1364/2021

Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista yleisesti?

Pohjois-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua Opetus- ja kulttuuriministeriön ehdotuksesta kulttuuriperintöstrategiaksi 2022-2030.

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että kulttuuriperintöstrategia on tärkeä ja tarpeellinen asiakirja. Kulttuuriperintö on aiheena laaja, koko yhteiskuntaa ja kaikkia sen toimijoita jollakin tasolla koskettava. On hyvä, että nyt strategialla linjataan yhteisiä näkemyksiä kehittämistyön pohjaksi.

Strategian valmisteluprosessi on ollut onnistunut. Osallistumisen mahdollisuuksia on ollut tarjolla monipuolisesti. Ne ovat tavoittaneet hyvin niin asiantuntijoita kuin myös eri kulttuuriperintöyhteisöjen jäseniä ja kansalaisiakin.

Lähtökohdiltaan Strategia on monipuolinen ja tavoitteiltaan kattava. Strategian visio huomioi niin yhteiskunnallisen kuin myös kansalaisten tason, mikä on hyvä. Pohjois-Pohjanmaan liitto kuitenkin katsoo, että visiossa tulisi yleispiirteisen elämän laadun sijaan puhua spesifimmin ihmisten hyvinvoinnista. Strategian sisällössä on huomioitu keskeiset toimintaympäristöön vaikuttavat ilmiöt ja muutossuunnat. Tämä osaltaan nostaa esiin kulttuuriperinnön laaja yhteiskunnallista merkitystä, nivoo sen osaksi yhteiskunnallista keskustelua, sekä eri tasoilla ja tahoilla tehtävää kehittämistyötä.

Strategiassa olisi kuitenkin syytä avata käsitteitä kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristö ja niiden suhdetta: ovatko käsitteet rinnakkaisia vai onko kulttuuriperintö yläkäsite, johon kunkin kulttuuriperintöyhteisön arvostama ja vaalima osa aineellista kulttuuriympäristöä sijoittuu. Onko esim. valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti arvokas maisema-alue tai rakennus osa tämän strategian tarkoittamaa kulttuuriperintöä? Onko tavoitteena, että luotaisiin käsitteistö, joka yhdistää kulttuuriperintötoimijoita yli hallintorajojen?

Strategiaehdotus huomioi kunnat keskeisinä kulttuuriperintötoimijoina. Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että strategiassa myös maakuntien liittojen rooli tulee tunnistaa ja nostaa toimijoiden ja strategian toteuttajien joukkoon. Liittojen lakisääteisiin tehtäviin kuuluu kulttuurin ja maakunnallisen identiteetin edistäminen sekä kulttuuriympäristöjen huomioiminen maakuntakaavoituksessa. Niin ikään lakisääteiseen maakuntaohjelmaan kootaan alueen yhteinen

kehittämisen tavoitetila ja kärjet. Liitot toimivat alueillaan keskeisinä aluekehittäjäviranomaisina ja yhteistyön rakentajina. Hanketoiminnalla toteutetaan konkreettista kehittämistoimenpiteitä.

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista oman toimialanne tai tehtävänne näkökulmasta?

Aluekehittämistyö ja kulttuuriperintö osana sitä kuuluvat keskeisesti maakuntien liittojen toimintaan. Laki alueiden kehittämisestä (§2, §17) nostaa alueiden omien vahvuuksien ja erikoistumisen parantamisen sekä kulttuurin edistämisen aluekehittämistyön yhdeksi tavoitteeksi. Lain mukaan maakunnan liitot edistävät kulttuuria osana maakunnallista strategiatyötä, maakunnallista identiteettiä ja asukkaiden osallistumista maakunnan kehittämiseen. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan maakuntien liitot (§26) laativat maakuntakaavan. Sen valmistelussa kiinnitetään erityistä huomiota maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen.

Nyt lausunnolla olevan kulttuuriperintöstrategian linjaukset ovat samansuuntaisia Pohjois-Pohjanmaan liiton laatiminen kehittämisasiakirjojen kanssa. Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa alueen ”oma pohjoinen perintö” on nostettu yhdeksi sisältökärjeksi ja elinvoiman, hyvinvoinnin ja kestäväen elämäntavan edistäjäksi. Keväällä 2022 hyväksytty Pohjois-Pohjanmaan kulttuurin kehittämisohjelma 2030 syventää tätä näkemystä. Siinä ydinteemoja ovat maakunnallinen identiteetti, resurssit ja yhteistyö, kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus, kulttuurihyvinvointi, luova osaaminen ja kestävyys. Kulttuuriperintö on osana ohjelman tavoitteita. Kulttuuriperintöstrategian toimeenpano alueellisesti yksi sen toimenpide.

Kommenttinne lukuun 5.1

Kulttuuriperintö omana ja yhteisenä luku käsittelee kulttuurisia oikeuksia, osallisuutta, intersektionaalisuutta ja yhteiskunnan moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä vaikutuksia yhteiskuntaan ja ihmisten hyvinvointiin. Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että kaikki asiat ovat oleellisia ja niitä on kuvattu tekstissä monipuolisesti. Vahva osallisuuden kokemus on ensiarvoisen tärkeä kulttuuriperinnön säilymisessä ja elävänä pysymisessä.

Kommenttinne lukuun 5.2

Kestävä toiminta ja ilmastonmuutoksen haasteisiin vastaaminen on kaikkien yhteiskunnan toimintasektoreiden ja toimijoiden keskeinen velvoite. Esimerkiksi tässä luvussa tietyt kulttuuriympäristöt - rakennettu ympäristö, perinnebiotoopit ja arkeologinen kulttuuriperintö - esitetään osana kulttuuriperintöä. Strategiassa teemaa on käsitelty kattavasti, mikä antaa hyvää pohjaa myös alueelliseen ja paikalliseen työhön kunnissa. Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartan visiona on ”Kaikki ratkaisee”. Myös kulttuuri ja kulttuuriperintö on viisaasti ymmärrettyä ja käytettynä monella tapaa osa ratkaisua. Maakunnan kulttuurin kehittämisohjelmassa kestävyys on yksi ohjelmaa läpäisevä arvo.

Kommenttinne lukuun 5.3

Osaamisen vahvistaminen, kulttuuriperintökasvatus ja tutkimus ovat keskeisessä asemassa kulttuuriperinnön vaalimisessa ja kulttuuriperintötyön vahvistamisessa. Pohjois-Pohjanmaan liitto

katsoo, että strategia huomioi tässä yhteydessä hyvin kaikki toimijat niin vapaaehtoisista, kouluihin ja tutkimusorganisaatioihin asti. Kunnissa on aktiivisesti laadittu kulttuurikasvatussuunnitelmia. Yhtenäisyyden vuoksi ja käytännön toteuttamisen helpottamiseksi kulttuuriperintökasvatuksen tulee sisältyä niiden luonnolliseksi osaksi. Tämä olisi hyvä myös strategiassa mainita.

Kulttuuriperintötietoa on paljon. Strategiassa digitaalisuudella pyritään osaltaan tiedon säilyminen varmistamiseen. Digitaalisuus nähdään kuitenkin myös laajempänä keinona vahvistaa kulttuuriperinnön hyödynnettävyyttä eri yhteyksissä muun muassa laajan tietomäärän integroimisessa toisiinsa. Tämä auttaisi myös ylittämään eri hallintosektoreiden, organisaatioiden ja professioiden luomia hallinnollisia ja toiminnallisia raja-aitoja.

Kommenttinne lukuun 5.4

Kulttuuriperinnön vaikutukset ja sen tarjoamat mahdollisuudet yhteiskunnan kehittämiseen ja monipuoliseen arvonluontiin on esitetty luvussa hyvin ja kattavasti. Matkailun kehittämisessä kulttuuri, mukaan lukien kulttuuriperintö, tulee nostaa kehittämisen ytimeen. Vielä liian usein matkailua ja kulttuurimatkailua käsitellään omina kokonaisuuksinaan, omissa työryhmissä ja organisaatioissa. Lähtökohtana tulee olla aitoa paikallisuus.

Tässäkin luvussa kulttuuriympäristöä käsitellään osana aineellista kulttuuriperintöä. Toisaalta toimenpidelinjauksissa käsitteet rinnastetaan seuraavasti: "Pääoman arvoa ylläpidetään huolehtimalla kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön hoitamisesta ja kehittämisestä". Tekstiä on syytä selventää.

Mikä on näkemyksenne strategian yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista?

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että nyt laadittu strategia on tärkeä ja tarpeellinen. Jotta etenkin taloudelliset vaikutukset konkretisoituvat, toimeenpanoon tulee sitouttaa myös yrityksiä. Lisäksi viestintää strategian sisällöstä tulee jatkossa tehdä monipuolisesti ja laajasti.

Mahdolliset muut strategiaehdotusta koskevat huomionne.

Strategia on monipuolinen, sitä on valmisteltu huolella ja laajasti eri toimijoita osallistaen. Pohjois-Pohjanmaan liitto lausuukin tästä lämpimät kiitokset valmistelijoille.

Strategian valmistumisen jälkeen on tarkoitus laatia erillinen toimeenpanosuunnitelma. Pidättekö tätä tärkeänä? Jos kyllä, niin miksi?

Kulttuuriperintö on aihealueena laaja ja sen toimijakenttä runsaslukuinen. Strategiassa useimmat toimenpidelinjaukset jäävät vielä yleiselle tasolle. Tämän vuoksi strategia ehdottomasti vaatii oman toimeenpanosuunnitelman konkreettisten toimenpiteiden ja yhteistyömahdollisuuksien kirkastamiseksi.

Millaisia osallistamisen tapoja haluaisitte toimeenpanosuunnitelman laatimisessa käytettävän?

Osallistumistapojen tulisi olla monipuolisia ja myös etäosallistumisen mahdollistavia. Paikallisten ja alueellisten toimintatapojen ja hyvien käytänteiden kartoittaminen ja esille nostaminen havainnollistaa toimintaa ja innostaa siihen. Osallistujissa pitäisi tavoitella mukaan myös yrittäjiä.

Alueellisena toimijana Pohjois-Pohjanmaan liitto ilmoittaa kiinnostuksensa osallistua toimeenpanosuunnitelman laatimiseen ja sen yhteydessä mahdollisesti myös työstää omaa alueellista toimintasuunnitelmaansa.

Millaisena näkisitte oman tai edustamanne tahon roolin strategian toimeenpanossa?

Pohjois-Pohjanmaan liiton rooli strategian toimeenpanossa on monipuolinen. Laaja-alaisena kehittämisorganisaationa ja alueellisena viranomaisena se luo edellytyksiä kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseksi niin alueensa kunnissa kuin myös muiden eri toimijoiden keskuudessa. Kulttuuriperintöstrategian linjaukset ovat samansuuntaiset Pohjois-Pohjanmaan kulttuurin kehittämisohjelman 2030 kanssa. Kulttuuriperintö on myös osana maakuntaohjelmaa 2025. Niiden toteuttaminen omalta osaltaan toimeenpanee myös valtakunnallista kulttuuriperintöstrategiaa. Liitto toimii hankkeiden rahoittajaviranomaisena ja myös toteuttaa itse keittämishankkeita. Juuri nyt kulttuuriperintöön liittyviä hankkeita ovat teolliseen kulttuuriympäristöön ja -perintöön keskittyvä Vesivoiman kulttuuriperintö (VekuVaku) -hanke sekä kuntien kulttuuritoimintalain mukaista kehittämistehtävää toteuttava Pohjois-Pohjanmaan Kulttuurikenttä - Yhteistyötä ja vaikuttavuutta kulttuuripalveluihin hanke. Liitto voi myös välittää viestiä strategiasta ja sen sisällöstä laajassa yhteistyöverkostossaan.

Oulu toimii vuonna 2026 Euroopan kulttuuripääkaupunkina. Mukana ovat kaikkia maakunnan kunnat ja myös lähialueita. Vuosi tarjoaa runsain määrin mahdollisuuksia tuoda esiin alueen kulttuuriperintöä uusille yleisöille, uudenlaisin modernein keinoin valtakunnallista strategiaa ja alueellista kulttuuriohjelmaa jalkauttaen. Maakuntaliitto voi toimia tässä toimijoiden aktivoijana ja yhteistyön rakentajana.

Erkkilä Markus
Pohjois-Pohjanmaan liitto

Suorsa Auli

Pohjois-Pohjanmaan liitto - Valmistelijat: Erityisasiantuntija, kulttuuri Auli Suorsa ja maakunta-arkkitehti Kirsti Reskalenko